

Egy felmérés adataiból

Harminchét ifjúsági klub válasza negyvenkilenc kérdésre elegendő anyag a Csongrád megyei – s talán az országos – klubmozgalom helyzetének megítéléséhez. Mivel a Klubélet nem vállalkozhat az egész számtenger elemzésének közzlésére, ezért itt most csak néhány főbb adatot ismertetünk, remélve, hogy a teljes feldolgozás anyaga még az idén napvilágot láthat.

A 37 klub közül 20 lakóterületi – egy kivétellel valamennyi falusi –, 11 munkahelyi és 6 középiskolai. Nézzük először a működési feltételeket.

Költségvetési terv csak 13 klubban készült – iskolában sehol –, s azokat is a működtető szerv hagyta jóvá. Nagyságrendi különbség mutatkozik a lakóterületi és a munkahelyi klubok pénzüsszegei között, hiszen az előbbieknél az átlag 11 ezer, az utóbbiaknál 268 ezer forint. Ez az első adat, amelye két klubból között meglévő formai és tartalmi különbségeket jelzi, az utóbbinál ugyanis az intézményszerű működés erősödött meg.

Ha az intézményen belüli 1984. évi alkalmi *támogatást* vizsgáljuk, látható, hogy a lakóterületi kluboknak csak a fenntartó művelődési ház segít, míg a többinél nagyjából egyforma az intézmény, a KISZ és a szakszervezet támogatása. A belső támogatás átlagösszege szintén a munkahelyeknél a legnagyobb (21,7 ezer), s az iskolaiaknál a legkisebb (1,8 ezer). Valószínű, ezt kompenzálja a külső támogatások aránya, hiszen ennél a lakóterületi klubok állnak kedvezőbben. Összegezve a klubok pénzügyi helyzetét: 1984-ben az egy klubra eső összeg a lakóterületiekénél 10 ezer, a munkahelyiekénél 140 ezer, az iskolaiaknál 3 ezer forint volt.

Vizsgáltuk azt is, milyen rendszerességgel áll a *klubhelyiség* a fiatalok rendelkezésére, illetve milyen gyakorisággal használják? A lakóterületi klubok tagjai minden héten legalább kétszer találkoznak, de két munkahelyi és egy középiskolai klubban a kéthetenkénti összejövetel jelenti az együttlétet. A klubtevékenység a lakóterületi kluboknál zömmel a péntek, szombati napokon jelentkezik, míg a másik két típusnál egyenletesen oszlik el az öt munkanapon. A nyitvatartási órák száma a munkahelyi klubokban kimagaslóan sok, ami jelzi, hogy ott a klub elsősorban helyiségként funkcionál. Erősíti ezt az a tény, hogy a klubok átlagterülete a lakóterületiekénél és az iskolaiaknál 60 ill. 43 m², míg a munkahelyiekénél 1207 m². Ezek többsége művelődési ház méretű, s akként is működő intézmény.

Ami a klubok *komfortosságát* illeti, ez a falusi kluboknál a legrosszabb, hisz ott még 11 klubban fűtenek vas- és olajkályhával, míg máshol központi- és gázfűtés van. Nem teszi meleggé és otthonossá a klubokat az sem, hogy a padozat több mint felükönél pvc, mozaik vagy beton. Az otthonosság másik meghatározója a berendezés. A klubok többségében elegendő ülőhely áll rendelkezésre, ám fotel csak 24 klubban található.

Néhány adat a *felszerelésről*. A klubok 27%-ában nincs rádió, 19%-ában televízió, 16%-ában lemezjátszó, viszont öt – lemezjátszóval rendelkező – klubban nincsenek lemezek!, 8%-ában magnó. Csak fele rendelkezik diavetítővel és fényképezőgéppel, harmada pedig 8 mm-es és 16 mm-es vetítővel.

A klubokba összesen 35 féle *újság* jár, egy klubba öt. A listát a Klubélet vezeti (23 pld.), a továbbiak: Magyar Ifjúság (21), Népszabadság (13), Ifjúsági Magazin (11), Délmagyarország és Hírlap (9-9), Népművelés és Népsport (7-7). A legnagyobb választék a lakóterületi klubokban található. *Kézikönyvtárral* csak tíz klub rendelkezik, ez a munkahelyi klubokban gyakoribb. A *játékok* sorát a társasjáték vezeti, bár a sakk előfordulási aránya nagyobb. Népszerű a kártya, a logikai játék és az asztali foci.

A következő nagy témakör: a *klubtagság*. Ezt azonban csak annál a 29 klubnál lehetett vizsgálni, ahol valamilyen tagsági rendszert kialakítottak. (A munkahelyi és iskolai klubok felénél ilyen nincs.) Ez alapján az átlaglétsszám a lakóterületiekénél 33 fő, a munkahelyiekénél 103 fő, az iskolaiaknál 125 fő. E számok alapján kérdezhettük: milyen személyközi kapcsolatok lehetségesek ekkora létszámnál? Feltehetően minimális, tehát tovább erősítik a

munkahelyi és iskolai klubok intézményi működéséről vallott véleményünket. Összevetésül érdemes megjegyezni, hogy 1970-ben 28, zömmel lakóterületi klubok vizsgáltak, ahol az átlaglétszám 24 fő volt.

A *nemek* aránya 2:1 a fiúk javára, s ez megegyezik egy 1976-08 Veszprém megyei felmérés (25 klub) adataival. Ez az arány csak az iskolában billen a lányok javára, valószínűleg a gimnáziumi arányok következtében.

Hány évesek a klubba járók? Itt lényeges különbség van a klubb típusok között. A lakóterületi klubok tagjainak 53%-a 16-18 éves, egyharmada 19-23 éves, és a 1-15 évesek is többen vannak a 24 éven túliaknál. Itt tehát a középiskolás korosztály túlsúlyát látjuk. Ezzel szemben a munkahelyi klubokban a 14-18 évesek aránya csak 27%, a többi egyenletesen oszlik meg (a középiskolai klubtagok életkora természetesen adott) a 19-23, a 24-29 évesek és a 30 éven felüliek között.

Ha ezeket a számokat összehasonlítjuk az 1976-os Veszprém megyei felméréssel, látható, hogy ott magasabb volt az átlagéletkor, a 14-18 évesek aránya csak 48% volt. Tehát *súlypont áthelyeződés* játszódott le a tizenévesek javára. Okául talán azt mondhatjuk, hogy mára az 1976-ban klubba járó huszonévesek figyelmét elsősorban az egzisztenciális gondok kötötték le.

A fentiekkel természetesen szinkronban van a *foglalkozás* szerinti megoszlás is. A lakóterületi klubok tagjainak 52%-a tanuló, az adminisztratív és egyéb szellemi dolgozóval együtt 60% a szellemi tevékenységet végzők aránya. Ez gyakran meglátszik a klubprogramok humán jellegén is. A klubtagok negyede szakmunkás. A munkahelyi klubokban kiegyenlítettebb a foglalkozási skála. Egyrészt a tagság fele a szellemi tevékenységet végzők aránya, s ezen belül is több az adminisztratív és egyéb szellemi dolgozó, másrészt feltűnő, hogy a segéd-, betanított- és szakmunkások együttes aránya alig nagyobb a lakóterületi klubokénál, pedig a munkahelyeken a foglalkozási arány törvényszerűen a javukra billen. Csak óvatos feltételezés, hogy a kisebb munkás-részvétel itt is a mindennapi lét-gondok megoldásából fakad.

Az előző két szempontot egészíti ki az *iskolai végzettség* szerinti megoszlás. Az életkorból adódóan a lakóterületi ill. a munkahelyi klubok fiataljai közül nyolc általánost végzett 6 ill. 3%. (Veszprém megyében 1976-ban ez 20% volt!), szakmunkástanuló 29 ill. 17%, középiskolás 26 ill. 19%, szakmunkásképzőt végzett 22 ill. 24%, érettségizett 16 ill. 19%, felsőfokú iskolába jár 1 ill. 4% és diplomás 1 ill. 14%. Jól látható tehát, hogy a munkahelyi klubok tagjainak iskolai végzettsége magasabb, sokkal több köztük a kvalifikált szakember. Erősíti ezt az is, hogy a levelező és esti tagozatos továbbtanulók aránya 3 ill. 18%.

Hogy ki jár a klubba, azt meghatározza a klub *nyitottsága* is. Megállapítható, hogy a lakóterületi kluboknak – a közös normák betartásával – bárki tagja lehet, míg két munkahelyi, illetve öt iskolai klub teljesen zárt, öt munkahelyinél és egy iskolainál pedig a klubtag hozhat magával egy-két vendéget.

A klubok zöme *munkaterv* alapján dolgozik. Rendelkezett ilyennel a 37 klub közül 32, köztük valamennyi iskolai klub is. A klubélet demokratizmusának fontos mutatója, hogy ki hagyta jóvá a munkaterveket. Ez a skála a lakóterületiekénél a legszínesebb, de ott is csak két klubban dönthetett erről a tagság egésze. Leggyakoribb döntési forma: a működtető szerv dönt a klubvezető bevonásával. A munkahelyi kluboknál elsősorban a működtető dönt, s ez érvényes az iskolákra is. Ez a tendencia tulajdonképpen az egyes klubtag demokratikus lehetőségeinek szűkülését mutatja a három klubb típuson át. Összegezve: a döntési formák és szintek 60%-ában van jelen a működtető szerv (felében kizárólagosan!), s csak 5,4% a teljes tagság döntési lehetőségének aránya.

Ugyanezen demokratizmus másik ismérve a *klubvezetőség*, amely csak a klubok 78%-ában van. Érdekes, hogy az átlaghoz képest rosszabb az arány (65%) a lakóterületi klubokban. Viszont ott legalább a tagság választotta, míg a másik típusoknál ez alig – iskolában nem – fordul elő. Inkább a klubvezető és a működtető szerepe erős itt is. (Feltehetően a magas

taglétszám is befolyásolja az ilyen kiválasztást.)

Két lapszámmal előbb már "morgolódtam" azon, hogy miért nincs a klubok kétharmadában *tagdíj*? Ott, akkor feltételezett okokról is szóltam. Pedig a felmérés azt is tanúsítja, hogy legtöbb helyen a klub önállóan vagy esetleg a működtető jóváhagyásával felhasználhatja.

Sokan mondják: a jó klub kulcsa a *klubvezető*. A felmért klubok közül 35-ben bíztak meg valakit e munkával. Közülük 21 férfi, 14 nő. Átlagéletkoruk 28 év, ami lényegesen magasabb az általuk vezetett klubtagokénál. Típusonként nézve: a lakóterületieké 24 év, a munkahelyieké 32 év, s az iskolaiaké 35 év. Talán nem érdektelen ezt összehasonlítani egy 1968-as adattal. Az akkori vizsgálat 121 klubvezetőjének több mint kétharmada (!) 23 éven aluli volt, s csak 1,6%-a volt 30 év feletti (nálunk ez 34%). Foglalkozásuk szerint az iskolában pedagógusok, a munkahelyeken többségében főállású, de nem feltétlenül szakképzett a klubvezető, míg a lakóterületieknek majdnem felében népművelő vagy pedagógus irányít. Itt azonban sokszínű a foglalkozási skála, hiszen a szakácstói a portásig minden előfordul. A klubvezetőknek csak egytizede nem éri el az érettségi szintjét, ami persze alacsonyabb arányt mutat a lakóterületiekénél. A többség 1-3 éve vezeti klubját, a fluktuáció a társadalmi munkás lakó területieknél lényegesen nagyobb. Függetlenített státuszban csak munkahelyeken dolgoznak klubvezetők, a többség (60%) szerény tiszteletdíjért dolgozik. Meg kell jegyezni, hogy majdnem negyede teljesen ingyen vezeti klubját.

Kanyarodjunk kicsit vissza a klubélet demokratizmusához, s nézzük meg, ki hogyan lett klubvezető? Valamennyi iskolai és munkahelyi klubban kinevezték őket, a lakóterületiek felét a tagság választotta.

Milyen *összegzést* lehet tenni e számtenger után? Ha csak saját felmérésünket nézzük, akkor is láthatóak mindazon okok, amelyek a klubmozgalom elszürkülését eredményezték. Klubhelyiségeink rosszul felszereltek, a sokszínű cselekvéshez alapvető eszközök hiányoznak, pénzügyi lehetőségeik minimálisak. Tevékenységük gyakran felülről meghatározott, kevés lehetőségük van saját döntésükre. A klub felől érkező gyenge motivációt tovább fékezi a fiatal más jellegű problémahalmaza, amely elsősorban egzisztenciális jellegű.

A mozgalom általános tendenciáját jól mutatja az a néhány korábbi vizsgálattal való összevetés, mely alapján nyomon követhető a visszalépés. Gondoljunk csak a klubok átlaglétszámának erős emelkedésére, a klubvezetők státuszára, életkorára stb.

Természetesen nem hiszem, hogy felmérésünk valami sajátos megyei képet adna. Ez azonban csekély vigasz. Az előrelépésben való bizakodás inkább.

(Klubélet, 17. [1986/1.] sz.)